

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

EKONOMIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Torek, 2. september 2003 / 60 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, radirko, ravnilo in žepni računalnik. Kandidat dobi list za odgovore.

MATURITETNI PREIZKUS

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na list za odgovore).

V tej izpitni poli je 30 vprašanj izbirnega tipa. Pravilen odgovor obkrožite in ga označite na listu za odgovore po navodilih na tem listu.

Poskušajte rešiti vse naloge. Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 3 prazne.

Navodilo: Pri vsakem od naslednjih tridesetih vprašanj je navedenih pet trditev, med katerimi je pravilna oziroma najbolj pravilna samo ena. Z naličnim peresom ali kemičnim svinčnikom obkrožite črko pred trditvijo, ki je glede na vprašanje po Vašem mnenju pravilna. Če boste obkrožili napačno, več kot eno ali če ne obkrožite nobene, se šteje, da ste na vprašanje odgovorili napačno. Za vsako pravilno rešitev dobite 3 točke. Izbrano trditev označite enako tudi na priloženem (rdečem) listu za odgovore. Upoštevajte navodila za izpolnjevanje priloženega lista.

01. Relativna redkost dobrine se v tržnem gospodarstvu kaže v tem, da:

- A te dobrine na trgu večkrat primanjkuje;
- B je dostopna vsem državljanom le, če za to poskrbi država;
- C je zanjo treba plačati določeno ceno;
- D si je revnejši sloji ne morejo privoščiti;
- E smo s pretiranim trošenjem naravni vir te dobrine že skoraj izčrpali.

02. Družbena delitev dela pomeni, da:

- A se v neki tovarni proizvajajo le določeni izdelki in šele s proizvodnjo večjega števila tovarn se znajdejo na trgu vsi proizvodi, ki jih družba potrebuje;
- B se delavci specializirajo le za določena opravila, vsak opravi le del operacij, ki so potrebne za končni izdelek;
- C se mora družba odločiti, kako bo reševala tri temeljna ekonomska vprašanja: kaj proizvajati, kako proizvajati in za koga proizvajati;
- D mora zaradi slabosti trga v procesu gospodarjenja sodelovati tudi država;
- E mora za razdeljevanje javnih dobrin poskrbeti država.

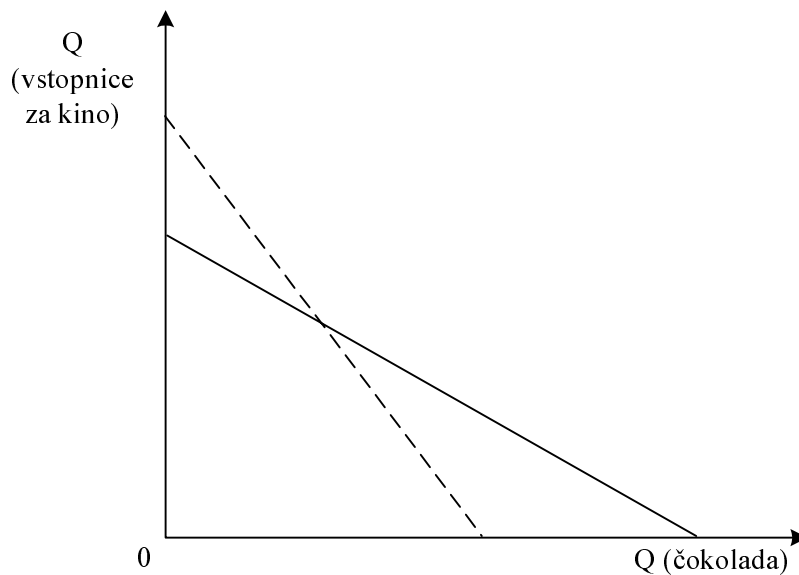
03. Posamezna podjetja oziroma dejavnosti so v spodnji tabeli razvrščene v tri skupine: primarna, sekundarna in terciarna dejavnost.

Vrstica	Primarna dejavnost	Sekundarna dejavnost	Terciarna dejavnost
1	Ljubljanske mlekarne	Gradbeno podjetje SCT	Gostilna Ajda
2	Rudnik Trbovlje	Železarna Jesenice	Tovarna oblačil Kroj
3	Prodajalna sadja in zelenjave Citrus	Papirnica Videm	Frizerski salon Maja
4	Proizvajalec otroške hrane Kolinska	Tovarna avtomobilov Revoz	Banka Koper
5	Kmetija Janeza Novaka	Pivovarna Union	Zavarovalnica Triglav

Pravilno so razvrščena podjetja v vrstici:

- A 1
- B 2
- C 3
- D 4
- E 5

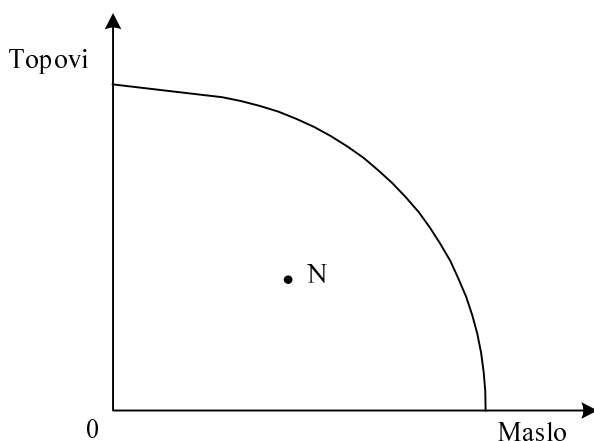
04. Ana s svojo žepnino kupuje dve dobrini: vstopnice za kino in čokolado. Slika prikazuje Anino premico alternativnih možnosti potrošnje.

Premik premice na sliki (narisan je s črtkano črto) je posledica naslednjih dogodkov:

- A Anina žepnina se je povečala, zato je spremenila sestavo svojih nakupov.
- B Anina žepnina se je zmanjšala, zato bo močno zmanjšala nakup čokolade in le malo povečala nakup vstopnic za kino.
- C Ana se je odločila, da bo kupovala manj čokolade in več hodila v kino.
- D Čokolada se je podražila, vstopnice za kino so se pocenile.
- E Čokolada se je pocenila, vstopnice za kino so se podražile.

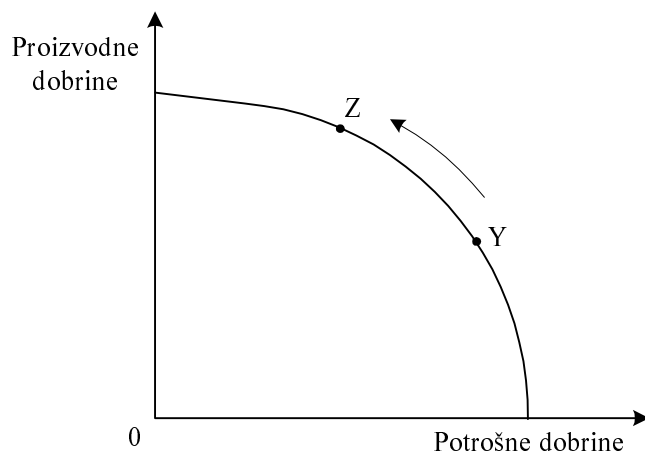
05. Slika prikazuje krivuljo alternativnih možnosti proizvodnje (transformacijsko krivuljo) države Narnije. Država je v točki N.

Za državo Narnijo lahko trdimo, da:

- A imajo prebivalci visoke hranilne vloge v bankah;
- B zaposluje vse svoje proizvodne dejavnike;
- C ima previsoke proizvodne stroške;
- D izgublja del potencialnega proizvoda;
- E nima dovolj proizvodnih dejavnikov, da bi si lahko izbrala proizvodnjo v točki na krivulji.

06. Slika prikazuje transformacijsko krivuljo države Narnije pri proizvodnji potrošnih in proizvodnih dobrin.

Premik proizvodne izbire države Narnije iz točke Y v točko Z pomeni, da:

- A bo država proizvajala samo potrošne dobrine;
- B bo država proizvajala več potrošnih dobrin;
- C so se potrošne dobrine pocenile;
- D so se proizvodne dobrine pocenile;
- E bo država proizvajala več proizvodnih dobrin.

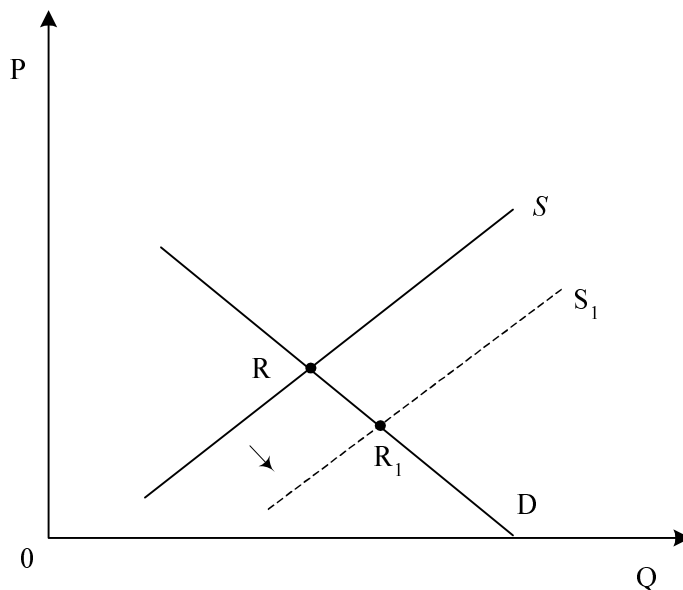
07. Stopnjo konkurence določa več dejavnikov, med drugimi tudi število kupcev in prodajalcev. Za monopolistično konkurenco je značilno, da je na trgu:

- A en prodajalec in veliko kupcev;
- B veliko prodajalcev, od katerih ima eno podjetje premoč na trgu in veliko kupcev;
- C veliko sorazmerno majhnih kupcev in prodajalcev, vendar nima nihče več kakor 5 % trga;
- D 5 do 8 precej močnih prodajalcev in veliko kupcev;
- E več kakor 10 prodajalcev in veliko kupcev.

08. Povpraševanje ni nespremenljiv tržni pojav, temveč se spreminja s spremembo dejavnikov. Med subjektivne dejavnike povpraševanja uvrščamo:

- A denarni dohodek potrošnika;
- B število potrošnikov, ki povprašujejo po nekem izdelku;
- C potrebe, želje in okus potrošnikov;
- D cene vseh dobrin, ki jih kupujejo potrošniki;
- E cene nadomestnih dobrin.

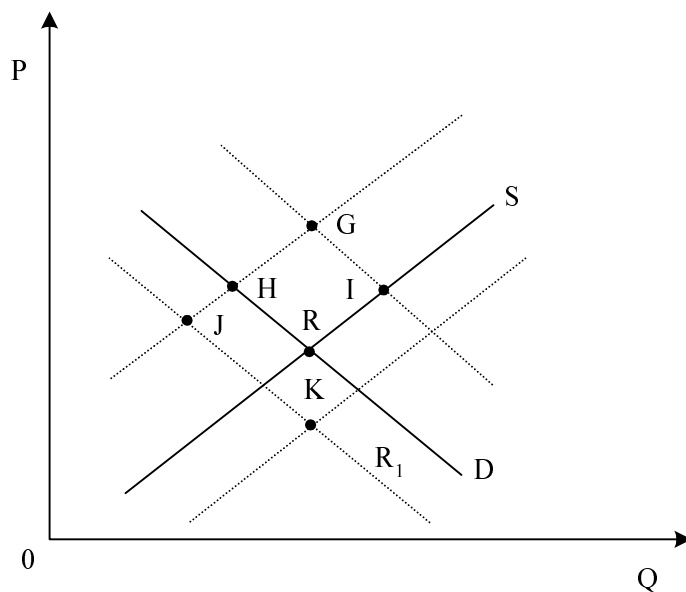
09. Slika prikazuje trg osebnih avtomobilov.

Premik krivulje iz S v S_1 je lahko posledica:

- A znižanja cene osebnih avtomobilov;
- B znižanja carinskih stopenj na uvoz sestavnih delov za osebne avtomobile;
- C zvišanja cen rezervnih delov za osebne avtomobile;
- D zvišanja cene bencina;
- E zvišanja realnih plač v gospodarstvu.

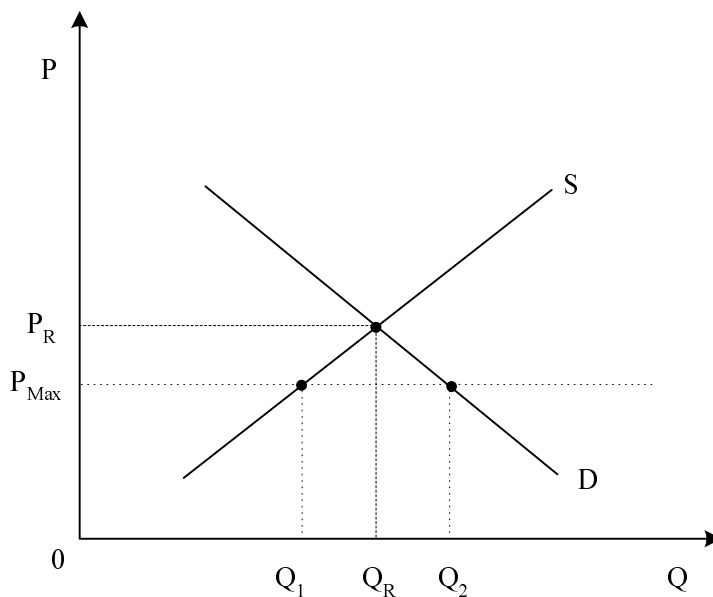
10. Slika prikazuje trg osebnih računalnikov neke blagovne znamke. Premici D in S kažeta povpraševanje in ponudbo na tem trgu, točka R pa tržno ravnotežje.

V kateri točki se bo vzpostavilo novo ravnovesje, če se zvišajo proizvodni stroški računalnikov te blagovne znamke, hkrati pa se zaradi nižjih carinskih stopenj znižajo cene osebnih računalnikov konkurenčne blagovne znamke?

- A G
 B H
 C I
 D J
 E K
11. Turistična agencija Vagabund d. o. o. je s tržno raziskavo ugotovila, da znaša vrednost koeficienta dohodkovne elastičnosti povpraševanja po turističnih potovanjih v tujino 3,4. Zato lahko trdimo: če se dohodek prebivalcev poveča za 10 %, se povpraševanje po turističnih potovanjih v tujino:
- A poveča za 34 %;
 B zmanjša za 34 %;
 C poveča za 3,4 %;
 D zmanjša za 3,4 %;
 E poveča za 0,34 %.

12. Slika prikazuje trg bencina. Ravnotežna cena bencina je P_R , ravnotežna količina Q_R .

Posledica vladne odločitve, da določi maksimalno ceno P_{Max} , bo:

- A zmanjšanje količine ponudbe bencina na Q_2 ;
 - B povečanje količine povpraševanja po bencinu na Q_1 ;
 - C oblikovanje presežnega povpraševanja po bencinu v obsegu Q_1 do Q_2 ;
 - D znižala se bo cena bencina na P_{Max} , količina pa bo ostala nespremenjena Q_R ;
 - E cena in količina se ne bosta spremenili.
13. Monopolist se je odločil, da proizvaja tisti obseg proizvodnje magnetnih stikal, pri katerem velja: mejni dohodek znaša 135 SIT, cena magnetnega stikala na trgu je 150 SIT, povprečni stroški za proizvodnjo stikala so 142 SIT in mejni stroški 135 SIT. Ti podatki nam povedo:
- A Monopolist bi moral povečati obseg proizvodnje, dokler se mejni stroški ne izenačijo s ceno.
 - B Monopolist bi moral povečati obseg proizvodnje, ker so povprečni stroški višji od mejnih, vse do točke, da se ti stroški izenačijo.
 - C Ni jasno, ali gre za optimalni obseg proizvodnje, ker manjkajo podatki o povprečnih stalnih in povprečnih spremenljivih stroških.
 - D Monopolist v danih tržnih okoliščinah proizvaja optimalni obseg proizvodnje.
 - E Povprečni stroški so pri tem obsegu proizvodnje previsoki, zato bi moral monopolist zmanjšati obseg proizvodnje, da bi dosegel višjo ceno.

14. Realne mezde zaposlenih v državi Galaksija bi se povečale, če bi:

- A vladi Galaksije s protiinflacijskimi ukrepi uspelo znižati letno inflacijo z 12 % na le 4,5 %;
- B podjetja povečevala nominalne mezde zaposlenih počasneje od cen dobrin;
- C z zvišanjem produktivnosti dela povečali nominalne mezde bolj kakor cene dobrin;
- D centralna banka Galaksije z raznimi ukrepi zvišala obrestno mero nad profitno stopnjo;
- E zaradi inflacije, ki na letni ravni dosega že 12 %, k nominalnim plačam, ki so se povečale za 8 %, dodali še znesek 2 % plač za druginjo.

15. Reproductivna funkcija razdelitve s stališča posameznika v družbi pomeni:

- A Da imajo podjetja dovolj denarja od prodaje izdelkov, za povečanje naložb kapitala.
- B Da dobi država z davki dovolj denarja, za spodbujanje prebivalstva k povečanju natalitete in tako doseže povečevanje števila prebivalcev.
- C Da imajo gospodinjstva dovolj dohodkov za reprodukcijo, to je, da obnovijo opremo stanovanj.
- D Da ima posameznik dovolj denarja za ustanovitev lastnega podjetja, tako pa si zagotovi zaposlitev in rast življenjske ravni.
- E Da imajo posamezniki skupaj s svojimi družinami dohodek, ki jim omogoča zadovoljitev življenjskih potreb na ravni, primerni razvitosti družbe.

16. Za trg delovne sile v sodobnih gospodarstvih je značilno:

- A Ponudba delovne sile ima sprva obliko vodoravne premice na ravni predpisane minimalne mezde, saj delavci niso pripravljeni delati za nižjo mezdo in država jih pri tem ščiti.
- B Ponudba delovne sile je značilna rastoča krivulja, saj so delavci ob vsakem zvišanju urne mezde pripravljeni delati več ur na mesec.
- C Ponudba delovne sile je navpična premica, kajti število potencialnih delavcev je dano, zato tudi ob zvišanju urnih mezd ne moremo pričakovati večjega obsega ponudbe delovne sile.
- D Ponudba delovne sile ima običajno nazaj zakrivljeno obliko, pri čemer je zadnji odsek rezultat tega, da pri dovolj visoki mezdi vsi želijo opraviti še nekaj nadur.
- E Povpraševanje po delovni sili je vodoravna premica, kajti pri vsakem znižanju urne mezde podjetja takoj zaposlijo vse potencialne delavce, pri vsakem zvišanju pa sledi obsežno odpuščanje delavcev.

17. Ekonomska funkcija dobička v tržnem gospodarstvu je:

- A Da zagotavlja dovolj velik davčni priliv državi iz davka na dobiček, ne glede na to, koliko ostane podjetjem za naložbe.
- B Da omogoči podjetnikom kot merilo investiranja izbiro med različnimi projekti.
- C Da spodbuja lastnike kapitala, da si ga izplačajo, kupujejo z njim luksuzne dobrine in tako omogočijo hitro rast podjetjem, ki proizvajajo te dobrine.
- C Da omogoča pritisk na višino mezd zaposlenih, s čimer jih sili, da delajo zelo pospešeno in tako prispevajo k višjemu standardu v družbi.
- E Da omogoča podjetjem nadomestiti porabljen proizvodna sredstva in nadaljevati proizvodnjo v dosedanjem obsegu.

18. Evropska centralna banka je novembra 2002 znižala eskontno stopnjo. S tem lahko doseže naslednje:

- A Gospodinjstva bodo povečala prihranke v banki, saj nižja eskontna stopnja očitno kaže, da v gospodarstvu Evropske unije ni inflacije.
- B Poslovne banke, ki bodo vsekakor obdržale enake obrestne mere, bodo zaslužile več z razliko med aktivno in pasivno obrestno mero.
- C Podjetja bodo lahko dobila cenejša posojila pri poslovnih bankah, zato se bo povečal obseg naložb, tako pa bo gospodarstvo povečalo stopnjo gospodarske rasti.
- D Podjetja iz držav v Evropski uniji bodo manj izvažala v države zunaj Evropske unije, kjer so obrestne mere višje, saj na teh trgih niso dovolj konkurenčna.
- E Prebivalstvo bo raje vlagalo prihranke v poslovne banke, ne pa v delnice in obveznice podjetij, saj so obresti na prihranke nizke, vendar varne.

19. Za drugo industrijsko revolucijo je značilno:

- A množična uporaba parnega stroja kot temeljne oblike pogonskega stroja;
- B nove tehnologije so omogočile proizvodnjo v velikem obsegu, pri čemer so bila velika podjetja proizvodno učinkovitejša;
- C v proizvodnji se proizvajajo raznovrstni in zelo kakovostni proizvodi, vendar z visokimi stroški na enoto proizvoda;
- D možnost bolj učinkovite in raznovrstne proizvodnje, prilagojene potrebam posameznih skupin kupcev, in tako odmik od množične proizvodnje istovrstnih proizvodov;
- E povečuje se število delavcev, ki se ukvarjajo s poslovnimi informacijami, skrbijo za promocijo proizvodov, za prodajo, za finančno podporo poslovanju.

20. Delničarji kot lastniki delniških družb prejemajo ob normalnem poslovanju teh družb:

- A obresti na vloženi kapital;
- B rente;
- C dividende;
- D stalni del plač;
- E spremenljivi del plač.

21. Jernej in njegovi družabniki nameravajo prodati velik delež delnic svojega podjetja. Ker še vedno želijo imeti možnost, da odločilno vplivajo na poslovne odločitve podjetja, je najbolj smotrna poteza, da:

- A obdržijo kontrolni paket delnic,
- B prevzamejo menedžerske funkcije,
- C zamenjajo navadne delnice za prednostne,
- D dosežejo, da podjetje dobi dodaten kapital z dolgoročnimi bančnimi posojili,
- E vse svoje delnice prodajo menedžerjem, ki želijo izpeljati menedžerski odkup podjetij.

22. V primerjavi s prosto konkurenco pomeni monopol manjše ekonomske dosežke, ker:

- A monopolist praviloma prodaja manjšo količino po nižji ceni,
- B monopol pospešuje tehnološki napredek, ki ga potrebuje v konkurenčnem boju,
- C velika podjetja zaradi svoje monopolne moči praviloma proizvajajo z najnižjimi stroški na enoto proizvoda,
- D so na račun monopolnih ekstradobičkov tudi ekstradobički v konkurenčnih panogah občutno višji,
- E ni konkurenčnega pritiska na podjetja, ta so zato manj učinkovita in potrošniki plačajo višjo ceno za proizvode.

23. Po liberalnem konceptu naj bi država:

- A zagotavljala infrastrukturne storitve in organizirala javna podjetja,
- B po posebnih netržnih pogojih zagotavljala javne dobrine in storitve,
- C vodila socialno politiko za ogrožene plasti prebivalstva,
- D zagotavljala obrambo, ohranjanje zakonitosti in uresničevanje lastninskih pravic v družbi ter določala pravni okvir tržnemu gospodarstvu,
- E posegala na trg dela in v razmerja med delavci in delodajalci, zlasti pri sklepanju kolektivnih pogodb in ob nesoglasju oziroma konfliktih.

24. Podjetje Philips, eden večjih proizvajalcev avdiovizualnih pripomočkov, je organiziralo velik del svoje proizvodnje v jugovzhodni Aziji, blizu Bangkoka na Tajskem, ker:

- A je ocenilo, da je tehnologija v proizvodnji avdiovizualnih pripomočkov na Tajskem tako razvita, da omogoča najvišjo produktivnost dela na svetu,
- B je na Tajskem veliko vrhunskih strokovnjakov na področju zabavne elektronike,
- C je na Tajskem delovna sila zelo poceni v primerjavi z Evropo,
- D je Tajska kljub številni brezposelnosti in sorazmerno nizkemu življenjskemu standardu največji trg za prodajo najnovejših modelov avdiovizualnih pripomočkov,
- E lahko na Tajskem najde najboljše poslovne partnerje za izdelavo svojih proizvodov.

25. TNK (transnacionalna korporacija) je takšno podjetje, ki:

- A izvaža lastne izdelke v tujino,
- B proda licence tujim podjetjem, ki v tujini proizvajajo in prodajajo blago,
- C v svojem obratu v tuji državi zaposluje samo domače strokovnjake zato, da pomaga reševati problem brezposelnosti v tej državi,
- D v manj razvitih državah zelo ugodno, brez kakršnih koli negativnih spremljajočih pojavov vpliva na njihov širši družbeni razvoj,
- E ima neposredne naložbe kapitala v vsaj eni tuji državi, menedžment pa je odgovoren za poslovanje vseh podružnic.

26. Med mikroekonomske učinke tranzicije v Sloveniji uvrščamo:

- A močan padec bruto domačega proizvoda;
- B porast bruto domačega proizvoda;
- C izvozna preusmeritev na zahodnoevropske trge;
- D spremembe v lastninski sestavi in velikosti podjetij;
- E povečanje deleža storitev v bruto domačem proizvodu.

27. Nosilci ekonomske politike so:

- A centralna banka in poslovne banke;
- B država, občine in sindikati;
- C vlada, centralna banka in poslovne banke;
- D vlada, podjetja in sindikati;
- E vlada, centralna banka, sindikati in zbornice.

28. Kreditna sposobnost poslovnih bank je odvisna od:

- A količine denarja v obtoku;
- B depozitov in stopnje obvezne rezerve;
- C obtočne hitrosti denarja;
- D višine aktivne obrestne mere;
- E nominalne obrestne mere in inflacije.

29. Centralna banka zviša eskontno stopnjo poslovnim bankam, kadar želi:

- A znižati obrestno mero, po kateri poslovne banke odobravajo posojila podjetjem;
- B povečati količino denarja v obtoku in tako spodbuditi gospodarsko dejavnost;
- C zmanjšati količino denarja in tako upočasniti gospodarsko dejavnost;
- D povečati kreditno sposobnost poslovnih bank;
- E povečati dohodke prebivalstva in jih spodbuditi k povečanju potrošnje.

30. Posledica uspešne protiinflacijske politike Banke Slovenije v letih po osamosvojitvi je bila:

- A nespremenjena stopnja rasti cen;
- B inflacijska inercija;
- C deflacija;
- D stroškovna inflacija;
- E dezinflacija.

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN